

Ценитѣ на земеделскитѣ и индустриални произведения и реалниятѣ доходѣ на земеделскитѣ стопанства въ България

Les prix des produits agricoles et industriels et le revenu réel des exploitations agricoles en Bulgarie

Д-ръ Иванъ Стефановъ — Dr Ivan Stéphanoff

Общи методологични бележки

Известно е, че движението на ценитѣ на разнитѣ стоки не е еднакво и че тѣкмо презъ време на стопански кризи това движение е най-разнообразно. Отъ друга страна, отдѣлнитѣ стоки иматъ различно значение за разнитѣ категории продавачи и купувачи. Ето защо е необходимо да се прави подборъ на стокитѣ и да се държи смѣтка за значението на всѣка стока, когато ще се установява общото ниво на ценитѣ на опредѣлена група стоки. Въ случая се касае да се намѣри общъ изразъ на движението на ценитѣ, по които продаватъ и купуватъ земеделскитѣ стопанства и да се изследватъ измѣненіята въ оная частъ на купувната способностъ или реалния доходъ на земеделскитѣ стопанства, която се опредѣля отъ продажбата на земеделски произведения.

Главнитѣ фактори, които опредѣлятъ общитѣ насоки на поменатитѣ измѣненія сж:

- 1) видътъ на стокитѣ, които се изнасятъ на пазаря отъ земеделскитѣ стопанства;
- 2) количеството на тѣзи стоки;
- 3) ценитѣ, по които тѣ се продаватъ;
- 4) видътъ на стокитѣ, които земеделскитѣ стопанства купуватъ;
- 5) количеството на тѣзи стоки;
- 6) ценитѣ, по които тѣ се купуватъ.

Тѣзи шестъ фактори могатъ да се сведатъ къмъ: 1) фактори, опредѣлящи паричния приходенъ бюджетъ на стопанствата (отъ продажби на произведения) и 2) фактори, опредѣлящи паричния разходенъ бюджетъ на сжитѣ (за покупка на стоки).

Най-бѣгло анализиране на изброенитѣ фактори налага заключението, че трѣбва да се очакватъ голѣми различия въ положението на стопанствата съ разни производствени и потребителни (главно за нуждитѣ на домакинството) насоки.

Достатъчно е да се спомене различната пазарностъ на произведенията на земеделскитѣ стопанства и обстоятелството, че тютюнопроизводителнитѣ и скотовѣдни стопанства напр., се явяватъ на пазаря отъ една страна като продавачи на стоки, чиито цени иматъ особено движение, а отъ друга страна — като купувачи на зърнени храни и други земеделски произведения. За тѣхъ спадането на ценитѣ

на тѣзи произведения има съвсемъ друго значение, отколкото за ония стопанства, които ги изнасятъ на пазаря.

Макаръ българското земеделско стопанство да е слабо специализирано и да е извънредно богато съ най-разнообразни производства, все пакъ, може да се набележатъ нѣколко основни типа стопанства, характеризиращи се съ различно развитие на тѣхнитѣ приходни и разходни бюджети. За целитѣ на настоящето изследване се избраха петъ типа стопанства съ различни главни производствени насоки и различно отношение къмъ пазаря на земеделски произведения, а именно стопанства развиващи:

- 1) полеводство съ тютюнева насока („тютюнопроизводителни“);
- 2) скотовѣдство („скотовѣдни“);
- 3) полеводство съ зърнена насока съ излишъци за пазаря („зърнопроизводителни съ излишъкъ“);
- 4) полеводство съ зърнена насока, безъ продажби и покупки на зърнени храни („зърнопроизводителни — самозадоволяващи се“) и
- 5) полеводство съ зърнена насока при недостигъ отъ зърнени храни („зърнопроизводителни съ недостигъ“).

Резултатитѣ отъ разработката на материална на селско-стопанската анкета на Главната дирекция на статистиката потвърдиха напълно мисълта, че отдѣлнитѣ категории стопанства сж засегнати различно отъ движението на ценитѣ на стокитѣ.

За целитѣ на настоящето изследване се наложи, да се извърши извънредна разработка само на една частъ отъ анкетния материал и то въ най-важнитѣ направления. Сведенията отъ анкетираниитѣ стопанства се отнасятъ за годината 1. III. 1933 — 28. II. 1934. Специалната за настоящето проучване разработка обхваща паричнитѣ бюджети на 327 стопанства (отъ всичко анкетирани по отношение на бюджетитѣ кржгло 1,500) отъ 16 села: 2 съ преобладаващо тютюнопроизводство — 28 стопанства, 2 съ преобладаващо скотовѣдство — 44 стопанства и 14 съ зърнена насока на производството — 255 стопанства. Тѣзи 327 стопанства представляватъ една случайно избрана десетинка отъ стопанствата на 16-тѣхъ села.